

† Ivan Okretič.

Kruto je zadnje mesece kosila bela žena v že itak silno razredčenih vrstah Pravnikovih ustanovnih članov. Od 17 društvnikov, ki jih navaja »Slovenski Pravnik« (1929, stran 163) ob štiridesetletnici, da so mu bili zvesti vseh 40 let obstoja, živi danes le še deset (Gabrijelčič Mihael, dr. Homan Alojz, dr. Hrašovec Juro, Pleiweis Karel, dr. Pretner Matej, dr. Rogina Anton, dr. Rudolf Ivan, dr. Tekavčič Fran, dr. Toplak Jakob in dr. Tuma Henrik). V preteklem letu je dr. Krisperju ter častnima članoma dr. Majaronu in Hudoverniku sledil v večnost dne 7. decembra še tretji častni član Ivan Okretič. Same značilne, krepke osebnosti, ki so si pridobile obilo zaslug za slovenski pravniški pokret! Tudi Okretiča moramo prištevati najbolj vidnim vrhovom med slovenskimi pravniki in med sodniki posebej, ne le po visokem položaju, ki ga je dosegel, marveč predvsem po njegovih lastnostih in njegovem značaju.

Rodil se je kmetskimi staršem v Kostanjevici pri Komnu na Goriškem 28. junija 1860. Na goriški gimnaziji je bil nekaj časa gojenec malega semenišča in sošolec pesniku Josipu Pagliaruzziju-Krilanu in profesorju Karlu Štreklju. Posvetivši se pravnim študijam na Dunaju, se je preživljal večinoma sam s poučevanjem. Bil je nekaj časa odgojitelj v dunajski družini, s katero je potoval tudi po Italiji. Ko je dovršil svoje študije, je vstopil aprila 1884 v sodno prakso pri dež. sodišču v Trstu, postal tukaj novembra i. l. avskultant, bil dodeljen septembra 1885 okrož. sodišču v Rovinju, januarja 1886 zopet dež. sodišču v Trstu, septembra i. l. okr. sodišču v Pazinu. Tu je bil novembra 1887 imenovan za sodnega pristava, oktobra 1891 pa premeščen v Sežano. Od tukaj je bil povišan 1893 za namestnika državnega pravdnika v Rovinju, maja 1895 premeščen v Trst; septembra 1897 pa je postal svetnik pri okrož. sodišču v Gorici. Okretič, ki se je v svojih študijskih letih na goriški gimnaziji popolnoma priučil nemščini in nekoliko italijanščini, si je v Pazinu pridobil popolno znanje hrvatskega, v Rovinju pa italijanskega jezika. To jezikovno znanje v zvezi z odlično strokovno sposobnostjo in nenavadno marljivostjo, ga je vsposobilo, da je bil prideljen julija 1898 po odhodu Adalberta Gertscherja v Zader, generalni prokuraturi pri vrhovnem sodišču na Dunaju.

Dunajsko vrhovno sodišče je štelu takrat preko 40 referentov. To število se je moralo po uveljavljenju novih civilnopravnih zakonov izdatno pomnožiti. Ob prevratu je bilo že 72 referentov - dvornih svetnikov in poleg prvega in drugega predsednika še 6 senatnih predsednikov. Bil je to svoje- in mnogovrsten organizem, sestavljen res iz odličnih sodnikov iz vse velike države: največ seveda Nemcev, potem Poljakov, Čehov, Rusinov, Italijanov, Romunov, Hrvatov in skoro najmanj — Slovencev. Bili so možje najrazličnejših starosti od redkih štiridesetletnikov do sedemdesetletnikov in preko. Bili so možje različnega temperameta in značaja, a so vsi skoro brez izjeme imeli velikansko in raznoliko prakso. Kakšna razlika prakse v isti državi glede predmeta in oblike: na Dunaju in v Dalmaciji, na Češkem in v Galiciji in Bukovini, da navedemo le največja nasprotja. Tu večinoma pravde iz trgovinskih poslov, iz obligacijskih razmerij, tam skoro samo tožbe na delitev zemljiške zajednice in delitev dediščine; tukaj rudarstvo, tam nafta itd. Kaka razlika v vrednosti pravnih predmetov! Referenti so bili občudovanja vredne marljivosti in vestnosti, po večini ogromnega juridičnega znanja, med njimi mnogi sijajni stilisti, dialektiki in govorniki. Priznati moramo, da so v splošnem glede znanja in prakse prednjačili poročevalci z Dunaja in z današnje Češkoslovaške obeh narodnosti. Bil je to res elitni zbor inteligence in znanja, ki mu zbog razlike v narodnosti in v kulturnih prilikah, iz katerih je izhajal, ni bilo lahko najti para!

Če je tako moral biti izbor za vrhovno sodišče zelo strog, moral je biti še tem strožji za generalno prokuraturo. Kajti kazensko sodstvo je bilo pri dunajski kasaciji, ne toliko po zakonu kakor po praksi, skoro izključno pod vodstvom generalne prokurate. Če se je kasacijski senat pridružil izvajanju prokurate — in to se je dogajalo gotovo v najmanj 90 odst. — potem je tajnik besedilo »krokija« prevzel običajno dobesedno v sodbo. Iz tega je razvidno, kak vpliv so imeli generalna prokuratura oziroma njeni referenti na kasacijske odločbe, pa tudi koliko znanja, koliko prakse, okretnosti in govorniškega daru jim je bilo treba.

Ko je torej prišel Okretič kot mlad sodnik h generalni prokuraturi, je moral v takem zboru skraja, kakor je nam mlajšim večkrat pripovedoval, prebroditi precejšnje težave, formalne in meritorne narave, preden se je mogel uveljaviti. Teoretično se je s kazenskim pravom doslej malo bavil. Zato je tedaj z veliko marljivostjo pregledaval

vso literaturo kazenskega prava, zlasti vse starejše avstrijske pravne revije in prebiral članke iz kazenskega prava, študiral judikate. Pa se je kmalu uveljavil. Razmeroma kasno, šele l. 1904., je postal višji sodni svetnik, toda že l. 1907. s 23 službenimi leti generalni odvetnik. Okretič je bil edini Slovenec, ki je bil, odkar je obstajala, referent pri generalni prokuraturi. Celih 20 let in nekaj mesecev preko je služil na tem mestu, pod tremi predstojniki: Cramerjem, Schrottom in Höglom. Naravno je, da si je v teh dvajsetih letih na takem mestu pridobil silno obsežno prakso. Bil je nenavadno vesten delavec, vprav železne marljivosti. Ob 8. uri zjutraj je hodil redno v pisarno in pozno v noč je bilo njegovo okno v uradu še razsvetljeno. Njegovi predlogi in njegova izvajanja so bila izčrpna, večkrat celo predolga. Temperamenten kakor je bil, je govoril privatno »južnjaški« naglo, pri razpravah pa počasneje z živahnimi kretnjami, zelo poudarjajoč stavke, na katere je polagal važnost. Pri večjih slučajih, zlasti če je imel proti sebi branilca, se je razvnel in je tu in tam v govoru rezkeje udaril kakor je bilo pri vrhovnem sodišču navadno. Nobenega ozira ni poznal v službi, pogumen je bil, tudi če se je razprava vršila pod predsedstvom predsednika, pod katerim je vladala še večja tišina.

Do mala vsi kazenski primeri, v katerih so bili spisi slovenski, so skoro četrto stoletja šli skozi njegove roke. Precej zla v narodnostnem oziru je preprečil, posebno v političnih pravadah. Sam pripoveduje v svojih spominih »Pred tridesetimi leti« (S. P. 1929, 41) ob Pravnikovi štiridesetletnici, kako je bil njegov slovenski referat večkrat trn v peti nemškim referentom iz graškega sodnega okrožja in kako radi bi ga bili odstranili. Pa tudi Okretič teh gospodov ni ljubil. Kakor je bila že njegova navada, da je dajal svojim znancem šaljive priimke, s katerimi jih je v pogovoru oznamoval, niso bili baš najljubeznjivejši oni, ki jih je dal gospodom iz graškega okoliša. A navzlic temu so celo ti, zlasti poslednja leta priznavali njegovo sposobnost, njegovo marljivost in nadarjenost.

Tudi to nam pripoveduje sam v svojih spominih, kako je po smrti svojega najožjega rojaka blagega Filipa Abraha skušal vplivati on, da niso bili za senate, ki so se sestavljali pri vrhovnem sodišču za vsako sejo posebej, v političnih pravadah in če le možno v osebnih zadevah, določeni sami najhujši naši politični nasprotniki. S pomočjo tajnika, poznejšega dvornega svetnika Henrika Štěpána, ki je umrl po prevratu kot drugi predsednik vrhovnega sodišča

v Brnu, a je imel pod predsedniki Steinbachom, Habietinekom in Rubrom prvo besedo pri vrhovnem sodišču, se mu je to večkrat posrečilo. Priznati pa moramo, da sta delala bojne načrte v slovenskih stvarih, stvarnih in osebnih večkrat z nepozabnim Jankom Babnikom, »stričkom«, kakor ga je Okretič res ljubeznivo imenoval. S tem svojim dobrim prijateljem se je shajal skoro dnevno in ga spremljal, velik ljubitelj narave, pogosto na običajnih nedeljskih izletih v dunajsko okolico. Tu je bil včasih ves prešeren in razigran, poln dovtipne nagajivosti, kot pešec pa posebno nagel in vztrajen.

Ko se je l. 1909. ustanovila na Dunaju izpraševalna komisija za dodatni drž. izpit onih pravnikov iz Dalmacije in Istre, ki so dovršili svoje pravne študije v Zagrebu, je bil tudi Okretič imenovan za člana te komisije.

Kako vidno vlogo je igral v slovenskih krogih že na Dunaju, je razvidno najbolj iz tega, da se je takrat, — menda l. 1909. — ko se je prvič resneje pojavil načrt, da se imenuje jugoslovenski minister - krajan, imenovalo med resnimi kandidati tudi Okretičevo ime. I njegova zunanost je bodla v oči. Bil je visoke, nenavadno sloke postave, mišičastega obraza z ostrimi potezami, živahnih črnih oči, pronicavega pogleda, pravi kraški tip, sila markantna osebnost, ki je človek ni pozabil, če jo je le enkrat videl.

Ob državnem prevratu je bilo samo ob sebi umevno, da je stopil decembra 1918 na čelo novo ustanovljenega višjega državnega pravdnštva v Ljubljani. To je vršilo, kakor znano, nekaj časa, dokler je poslovalo višje deželno sodišče v Ljubljani hkrati kot kasacijsko sodišče, posle generalne prokurature. Manj znano je, da je bil Okretič ob ustanovitvi ljubljanske pravne fakultete nekaj časa Žolgerjev kandidat za stolico kazenskega prava. Ko pa je bilo ustanovljeno za Slovenijo in Dalmacijo v Zagrebu vrhovno sodišče kot oddelek B stola sedmorice, je bil Okretič 30. januarja 1920 imenovan za vrhovnega državnega pravdnika, ki je vršil posle generalnega prokuratorja avstr. kaz. postopka. Brez najmanjšega trenja je uvedel poslovanje novega urada. Njegova je predvsem zasluga, če se glede vrhovnega kazenskega sodstva po prevratu prehod v nove razmere pri nas skoro ni občutil.

Štiri leta nato 29. novembra 1924 je bil imenovan Okretič za podpredsednika stola sedmorice, oddelek B v Zagrebu in je postal s tem najvišji sodnik za Slovenijo in

Dalmacijo. Prvi Slovenec je dosegel Okretič to visoko mesto.

Kot višji, pozneje vrhovni državni pravdnik in slednjič kot predsednik je stal deloma pred novimi nalogami, ko je bilo treba ne le izvrševati nove mu upravne naloge, marveč šele organizirati, odnosno voditi novo ustanovljene urade v ne še povsem normaliziranih prilikah. Okretič se je tudi teh poslov lotil z vso vnemo, okretnostjo in včasih za podrejene celo s preveliko energijo, ki ga je odlikovala. Zahteval pa je tudi mnogo, mnogo od podrejenega osebja, nobenih ozirov ni poznal v službi zase. Vsi so ga občudovali, kako je navzlic visokim letom predsedoval dolge ure, večkrat pozno v noč. Ti naperi, selitve in domače skrbi zadnjih let niso ostale brez sledu za njegovo zdravje. Ko se je Okretič udeležil Pravnikove štiridesetletnice v Ljubljani in ga je glavna skupščina imenovala kot vrhovnega predstavnika sodnega stanu, ki je bil društvu vsa dolga leta neomajno zvest, za častnega člana, smo opazili, da je telesno opešal, trpel pa je tudi njegov prej neugnani humor. Bolehal je za naduho na sklerotični podlagi in moral v zadnjih letih opetovano iskati olajšanja v Gleichenbergu in zadnje leto v Laškem. Komaj je pričakal sedemdesetletnico in s tem starostno mejo, da je stopil 15. julija 1930 v pokoj. Le malo časa, komaj poldruge leto ga je užival v Zagrebu.

Okretič pa ni bil samo med najstarejšimi društveniki, marveč je bil tudi eden najvztrajnejših in najstarejših sotrudnikov našega glasila prav od leta 1896. Že iz Gorice je pošiljal »Slovenskemu Pravniku« kazenske primere, še bolj pa ga je zalagal z Dunaja in Zagreba z označbo Gerkič, Fitik in pod. Razpravljal je nadalje tudi v našem glasilu leta 1924. »O pristojnosti kazenskih sodišč« glede na kolizijo prav med posameznimi pravnimi področji v naši državi, in istega leta v Mjesečniku o veljavi vojaškega kazenskega zakonika. Ob priliki ljubljanskega pravniškega kongresa (1926) je krepko poudaril v »Slovenskem Pravniku« potrebnost takih kongresov. Že v Istri se je spoznal za svojega službovanja s hrvatskimi pravniki. Nekatere je našel zopet v Zagrebu in hitro je dobil stike tudi z zagrebškimi pravniškimi krogi. Postal je aktiven član hrvatskega pravniškega društva in je bil celo pred dvema letoma njegov podpredsednik. Tako sta se dne 9. decembra 1931 poslovila na zagrebškem Mirigoju poleg kasacijskega sodnika Depola, s katerim je služboval Okretič še skupaj na Dunaju, zastopnik našega »Pravnika« dr. Rudolf Sajo vic

in podpredsednik zagrebškega pravniškega društva dr. H u g o n W e r k, preden so ga položili v bratsko zemljo. Bodi mu ta lahka! Med nami pa mu ostani veden časten in hvaležen spomin!

Janko Polec.

Književna poročila.

Dr. Goršič Franjo: Komentar zakona o opštem upravnem postopku od 9. novembra 1930 god. Beograd, Geca Kon, 1931; str. 354. Cena 100 Din.

Mnogo bolj nego drugje je zazrl narod jugoslovenski doslej v svojih upravnih oblastih nižje kategorije zgolj nekako varnostno stražo in potrebno zlo, ki da izdaja kar potajno ukrepe brez posebne koristi za državljanke, da bi jih poprej zaslišala. Z novim zakonom o občnem upravnem postopku je temu — sicer več ali manj neupravičenemu — ljudskemu naziranju odvzeta podlaga, ko ima ta zakon v prvi vrsti v mislih samostojno odločevanje upravnih oblastev v deloma tudi nasprotujočih si zahtevah, ki se opirajo na javno upravno pravo.

Izborni dr. Goršičev komentar gornjega zakona opisuje uvodoma njegov nastanek in najvažnejša načela, hoteč s tem pojasniti občne smotre cele prevažne upravnopostopne reforme. Sila važna je taka vpejljava v moderni duh novega zakona, ko v mnogih delih naše države doslej sploh ni najti vzorov za upravno uradovanje po ciljih novega zakona. Po nujno obširnem uvajanju pisec tudi pred tolmačenjem podrobnih predpisov vsakega odseka in poglavja sistematično razpravlja o dotičnem predmetu. To daje knjigi naravnost odlično znanstveno vrednost.

Ze iz uvodnega razpravljanja zvemo, da se novi zakon še bolj nego vzorci v Avstriji, Čehoslovaški in Poljski naslanja na oblike in duh civilnopravdnega postopanja. Avtor opozarja mestoma na potrebo, razločevati med civilno pravdo in sličnim upravnim postopkom, kjer naravno vendarle ni sodnijskih jamstev za odločitev. Saj so upravna višja oblastva upravičena o tolmačenju in o uporabi zakonov izdajati podrejenim upravnim organom uredbe (§ 175 z. up. p.). A sedaj se sme vendar govoriti o samostojnih upravnih odločitvah na prvi stopnji, ko vendar ne izvira pozneje morebiti s pritožbo pobijana odločba prav za prav od iste višje stopnje, ki rešuje tudi pritožbo. Avtor nam pokaže, da soglašajo pravila novega zakona v marsičem skoro povsem z zakonom o civilnopravdnem postopku, predvsem kar se tiče razmerja med oblastvom in stranko glede izključitve in odklonitve uradnih oseb ter izvedencev, v pravilih glede vabil, vročitev, rokov in posebno še glede dokazil in dokazovanja. Ali vendar prevladuje tu še bolj oficijalno načelo pred dispozitivnim, ki skoraj izgine. V sicer ne obligatornem izvidnem postopanju in tekom le fakultativne ustne razprave naj zavlada načelo materialne resnice, strankam naj bo omogočeno, da pridejo v polni meri do besede v svrhu zavarovanja svojih pravic.

Zanimivo obrazložuje pisec pomen in materialni obseg končne in vmesne odločitve prve stopnje. Važen je poseben pismeni pouk o pravnem sredstvu. Glede uporabljanja novega zakona sicer še ni izdan potrebn